

ה ד ר ר ה פ ל א ת

כל אדם יש לו אדמת יניקה, שהיא בחינת מולדת לו¹ בתוך "שלמה מולכרי".

בספרותנו היה א. א. קבק האביר האחר, שהיה יוצא ביצירתו במסעות רחוקים מתוך מין הרפתקנות של הדמיון היוצר ומתוך הרגשת שליחותה כאחת. מעולם לא נטפל לעוללות חיים לשם עצמו. שוחר גדולות היה. לא אהה כשל בהעמלותה. אבל אכן עלה והגיע. כל תחום מושב ותחום שבת לא היו קיימים בשבילו. בירי עות ספורי הרחיק נודו אל תחומי חיים ששום סופר עברי אחר לא הגיע עדיהם ובכל אלה לא היה חייך סתם, אלא מכריז משם בשורתו, שולח מנחת נפשו. בכברת אדירים היה מובד חיים רבים כדי למצוא זעיר שם וזעיר שם את היפה והנאצל שבנפש אדם.

זיקת אבירות היחה לו אל הבריות. אין בספרותנו בעל נטיה כמותו לתלות הילה בראשו של אדם, לקרוא עליו "כי טוב". יצירתו לוחשת כי עשיר האדם ויפה האדם משאנו משערים ומשהוא עצמו משער. לא הנראה בו לעין, אפילו לא המעשים שהוא עושה לעינינו הם כל האדם. מתחת אלה עוד גנונים אורות בלתי משוערים ואין לך אדם שאין לו שעת חסד כשמתגלה לפתע תוכו המאיר והנה זיו מופלא נסוך עליו. כשם שככל אשר נעמיק לתפור באדמה מתרבת התום השור טע מסרכות, כך גם כל שאנו מעמיקים בנשמתו של אדם, כן מתקרבים אנו אל מקור האור והטוב אשר בנפשו. ואף גם אם ראינו אדם בנפילתו אל תיאש לבך ממנו. במדוחיו ובמחפוחתיו של אדם הוא משאיר פתח ושער לתקומה, להתעלות. ביצירתו של כל תקופות חיו אנו פוגי שים בני אדם שסורם רע לכאורה, ופתאום מתהבהב מתוכם זיק אנושי שבאנושי:

ועוד ראשון סיפורי, "המאורע" ("השלוח", תרס"ב) שקדם גם ל"המעפיל", בנוי כולו על זה היסוד. כאן יוספר על מלמד זעוף ומר"נפש המניף רצועתו על תלמיד מסכן אחד. ולכאורה הרי זה המלמד אביר הלכ שאנו מכירים אר' תו מספוריהם של סופרים רבים. אבל בסיפורו של קבק תוזר ונתקל הילד המוכה ברבו שעה שהוא יושב בדד ומשי' מים, ושיחה היוצאת מן הלב וקשרת בין שני עלובי החיים ושניהם רואים פתאום זה את זה באור חדש ושני הלבבות נפת- חים באהבה זה אל זה. בסיפור יעורים זה כבר מתגלה לפנינו ההומניסט המבקש גת- לתו החמה של לב אדם תחת שכבה עבה של אפר מקלה.

ובמרחק של ארבעים שנות יצירה, באחד המקומות המצויינים ביותר בספרותו של קבק אנו מוצאים שוב גילוי פתאום של מעמקי אדם, שחיה הסופר ממרומי שלביו. בפרק האחרון של "בתלל הריק" מצטרף יוסיל, גבור הרומן הזה, לחבורת חסידים שנוסעים אל הרבי לנר החמישי של חגי- כה. אף כאן רואים אנו תחילה תמונת היוועה לנו עוד מכתבי סנדלי: הדחק והלחץ, הגופים השפופים ואבריהם העורי- כים גלות, — הכל כאשר לכל יש גם כאן. אבל מתחת למחזה שבו מסתפק בני דלי, מתרוממים מסכים חדשים אצל קבק, אחד מחבורת הנוסעים, יהודי למעלה משי- גות העמידה, משעשע נפשו ונפש בני לוי- הו במעשי משובת, כגון משמים באיך רואים ילקוטו של אחד, הודף ירו של אחד שעה שהוא מגיש קנקן אל פל רבו, — כלומר, חרות חיים חסידית המנעת למעשי נערות. בלילה מזדמן גבורנו עם יהודי זה באכסניה ושופע שהוא בוכה ומתאנה בשנתו. יוסיל מעיר, ומתוך שיחה שהוא קושר אתו מתגלה שאוחו יהודי מטופל בחבילה של צרות הטורדות שנתו בלילות

ומביאות בלהות בתוך הלומה. לו אשה דויה ובת בעלת מום שהגיעה לפרקה, הנותנת בו עינים, שהיה מיסמר עצמו באדמה מפניהן, משובתו של יהודי זה בעגלה מקבלת פתאום טעם חדש. אין זאת שהוא משתיק בה את היתרש של יסודי נפש שבקרבו. אבל כשאישי שיתו פתח בדברים על תכול הרע גוער בו יהודי זה ומשתיק, כי "ביצד יש מזל רע, כשהוא בא מיד הבורא?" ואשר ליסורים, יש שאי דם נקנס ביסורים — ייש שאדם זוכה ליסורים", ובכן יהודי"איוב זה גיצה את חי' סורים ומקדש את החיים בכל צורה שניתנה להם, ומעשי שחוקו אינם תרופה להסתת דעת, אלא שמתת חיים כמשמעה, המגעת למעלה קדושה! כך מגלה קבק את התוך הנפשי על ידי הסרת מסך מעל כסך, אותו יהודי אפלת חיו רוחשת בתוך שנתו בלילות, אבל בנפשו אור, אור לאין שי- צור!

קבק היה בעל הרגשת חיים המושכת כולה לצד האור, אבל לא מתוך עצמת עינים בפני המאפליה שבהיים. טיפודיחובי סקי שר אצלנו את שירת האור כמי שלא נטרד עדיין מן עינים של החיים. אורו של קבק היה האור אשר ניצח את תושך התהומות. "חייב אדם לשקוע יותר ויותר אל תהום הצעד והיאוש כדי שפתאום יב- קע לפניו שחר האמונה והתקווה", — נאמר אצלו באחד המקומות.

גם השקפתו הרחבת שאליה הגיע באחד דיה ימיו היחה כולה קרועה היסוד האור. לבו נפתח להרגיש ב"אצבעות השכינה שאורגות את השתי והערב של מסכת החי ייסי. רחיות זאת לא העיבה את אופק החיים, אלא פתחה אותו לפני זרמי אור לא בשערים. מתוכה לא ראה חיו של אדם כפופים לכוחות נסתרים. במלוא יצירתו, כפדומה אין דמו לבוש גרלה, השולט דווקא בסיפוריו של ברויצבסקי המרדן,

אצל קבק האדם תוכן המיד בתיב חיו, בידו לבנונם ולהטותם כחסצו, וממילא גם אחריותם עליו. יכול החיים מסתורין הם, אבל דרך חיו של אדם היא בת נטיות ורצונו, בת רפיונו וגבורתו, בת הרגשת יעודה, — שלו היא. ואיש בחירתו היה לא האדם הרפה, שהחיים לשים אותו, כי אם האדם הלש בהם. והוא ששב והכניס בספרותו את הכי בור ממש, כי איהו גבור? הקופץ לתוך מערכות, המימד מצרכות, המתוך את ההיים, לפחות חיי עצמה, ככור היתוך חדש. ולא הנטרף לפני רוחות יקרא בשם גבור. כי אם אשר ישרה לכם ויוכל.

גבוריו הם אנשים אשר דרך חיהם היא מסע רחוק לא אל האושר, כי אם אל היעוד. שניהם נטיות אל נקודה רחוקה שבאופק ואזנם נטויה אל קול סמיר העולה ממעמקי נפשם, ובצאתם במסע חיהם גם את נפשם הם יוצאים לכקש, — הם יוצאים לגלות, אותו מחוז פלאים ששמו אני". כל הדרך הארוכה רבת הנפי חולים, רבת הקרבנות, אינה אלא חזירה אל עצמם.

וכאן נפתח לנו אשנב אל חביונו של קבק האיש והסופר.

מה נפלאות דרכו בספרותו! מה ניסלו מכואו ממוצאיו, מה רחוק קצוותיו אלה מאלה ועד מה עם זאת משיקים אלה אל אלה!
ודאי חלה בו התחדשות ניכרת במחצית חיו האחרונה, אבל כל פרי בשל בתקרי פתו זו כבר נראו מקעיז גם בראשיתו. ובעצם לא היחה המחצית הראשונה אלא בקשת כל מה שנתגלה לו ובו במחצית חיו השנייה.
הוא גופו היה אדם שניטל עליו לגלות את האני הפנימי והמופלא שלו מתחת לשכבות חיצוניות ומרהיבות אשר כיסוהו.

נפשו היחה בעלת שני מחוזות, מהנו לפנים ממחוז: באחד שכן נרקיס ובאחד שכן גולדמונד*.)

הוא היה אדם עתיר חושים, עתיר חיים, אורח רענן בעולמו של הקב"ה, אבל בחובו נשא את דמות הנביא ההולך בדרך זרעה קוצים ואבנים ברגלים יחפות וזבות דם ונושא לבני אדם לב לוחם להאיר מחשביהם. גלומה היחה במסתרו כאחד צאצאם ויורשם של גביאים כאלה.

מתחת לשכבה חיצונית של סתף גלי הומן היחה בו שכבה פנימית של יהוי דים מקדשי היסורים ומקדשי החיים.

הוא היה המודרני ביותר וה"אטאיביסטי" ביותר שבספרותנו. תרבות העולם, ספרות העולם, הליכות העולם הגדול אהווה ברשתם וגם העניקו לו הרבה מעשרם ומזוים, אבל בתוכו המה קול מבית אביו הרב, קול ממעמקי הדורות, בין כשנשמע ברבה ובין כשנחבא מאונו, וסוף שוענה לקול זה ואחריו הלך ואותו השלים על נפשו ועל יצירתו.

לא, איפוא, בקשת תיקון לחיים מרולי דלים, שלת ניתן הפאתוס העיקרי של ספרותנו, הפעימה את יצירתו של קבק. את המוסיב הזה של דלול חיים לא ידע כל עיקר, לא נבחהה היחיד ולא נבחהה האומה. המית כיסופו ותרועת נצחונג לא היחה התריגה סאיזה גישו חיצוני או ענימי הגודר בתופותיו את הדרך אל החיים. במלוא יצירתו אין זכר לדבר שהיה מוגש כדגש חוקי, הן בפרוזה והן בשירת שלג — לדבר קיומן של מחיצות וחומות, שרק מעבר להן הפכים החיים האמתיים, בביכול, עמידתו היחה מלכת" (סוף בעמוד 5)

* הקירא העברי מכיר את סיפורו של הרמן המה "גרקיס וגולדמונד" בהר- גוהו של יצקב פוכמן.

הדרן הנפלאות

(הטוף מעמוד 3)

היילת בעצם כרמי החיים, לא מאחריו גדרים.

בכל הקופות יצירתו לא נמשך ולא משך מן המיצר אל המרחב. אלא אדרבא בלב מחבני חיים הלך ונתגלה לו, כי המרי חב הור האיהוא מיצר לנפש, ובעוד שספי רותנו ראתה את העודתה להתורר לנו את אבידת החיים, היה העיקר המבוקש שלו להשיב אבידה פנימית אשר יאבדה האדם בזרמי חיים, אפילו כשהוא מוצא בהם כל שלל עולם, ואבדה זו ישוב ויבאנה אך בבעמקי גפשו.

דרכו, כדרכם של ראשי גבוריו אשר קורצו מעיסוקו, היתה הדרך הארוכה של אדם החורר אל עצמו, אל שורש בשמתו. השיבה כנוף מרוחק אל השורש החבוי היא סוד אישיותו וציר יצירתו. כל גבורינו המובהקים (אפילו ישו) וראש לכל הפסל זיגד ("בצחון", "בין ים ומקבר") שהוא בכוחה אמנותית של קבק גופו — יש בחייהם שבירת קו, אבל שבירה זו לא רק שאינה שוברת אותם, אלא אדרבא רק לאחריה הם נעשים איתנים, מפני שעל ידה שבו מעויה מדומה אל עצם היותם. ועל זו הדרך הפס קבק גם את התחיה העברית, מעולם לא לנה ביצירתו בתיקול של "הרינסטי" הבעטני שעשה את העם לטמעה. הצינונת היתה לו לקבק לא הדיך מן היהודי אל האדם, אלא הדרך אל עצמו ומקורו, התחדשות על ידי השקה החדשה אל העם. דרך ארץ בפני איש העם והחדת קודש בפני השורש היהודי הטמון בו עוברות כחוט השני בכלוא יציר רתו של קבק מ"לבריה" עד "הולדות משי פתה אחת". היא היה בכפרותו תכלית יגורו של גבור (ואכן יש מן ההגיון מדבר, שאם האחד הוכר לרב ומורה, היה השני רוב ימיו סופר דהוי).

כדרכו חיפשיהם של גבוריו הגדולים נטע קבק יהודים איתנים ומופלאים שאין להם מה לחפש, לא רק רי ויסל מ"בכלל הריקי" מאציל מאורו על יוסיל, אלא גם בדרכו של הפסל זיגד נפגש אחד רי יחיאל ("בין ים ומדבר") שבאשר הדרך רגלו נעשה חלל האויר נך וטהור. וכן גם ברוב יצירותיו.

היהודי ליוהו וליוהו ביצירתו עד שגילה לו סוד נצחון.

3.

גם במלכות הספרות איש איש ומולה. א. א. קבק לא היה בימיו מן הנוכחים. מעולם אמנם לא היה נעזב מקוראים. כוונותיו המו תמיד משותרי דבשו. אבל הרוחות נשבו כנגד לו. בחלקו לא עלה אף קב אחד מעשרה קבין קטורת שנקי טרה לסופרים אחרים בני זמנו. הבקורת נדיבת העין הועיפה עינה כנגדו מראשיתו וכמעט עד סופו. התהלה אצלנו מין איסטניסות שפיטרה אותו בהעויות של ביטול. התהלך מין כובדראש, שראה בו קבק סופר ההופך רק בהמרים קלים שבחיים וביצירה.

עיתים מוקשה מאוד, מה רואה דור של קוראים לקרוא על סופר פלוני: זה סופרי ואנחנו ולדחות כנגד זה באמת ההערכה שבידו. סופר פלמאני שהוא בעל השארית הנפש ביצירה פי כמה וכמה מפלוני. אבל תולדות הספרות יודעות מקרים כאלה לרוב. ואכן גם הורה, אשר הנחיל לנו כיום את ערכיו והערכותיה הרבה לשגות הן בהאדרה יתרה הן בהמעטת דמותו, — ואותה המעטת דמה פגעה ביותר בא. א. קבק. עוד ימי הדבר למשל, עד היכן שגגת דור כגעת, שהוא, קבק, נחשב ימים כמעט כסופר שלא מן המבין.

דרך יצירתו של קבק, שהיתה דחיה בצעחה, עוברת אחת הצליות של ספרותנו. יצירתו עשויה בכללותה כנופה של ארצנו. רצונות מיצור בה ואזורי גבעות חררים. אם נסתח קו על פני רמות שבספרות העברית ישארו כמה בעלי מוניטין מן הקר הזה ולמטה, אבל דרך ארוכה יתה גמרי במבולו של קבק.

ככל בחינתו לא היה בספרותנו פרט המתמד עד הכלה, אלא פרט שונה מכללי. אסיקה של יצירתו, בערכת ביחרי הנפש שבה, סולם הצלילים האנושיים וסולם הצי לילום היהודיים — כולם הן ממין אחר אצלו. עצם צפור הנפש של יצירתו היא לא צפור נפשה של היצירה העברית בדרך. רח. מצבו בה היה מצב אותו בן-ברבורים שגדל בין עופות שאינם בני מינו ונחשב ליוצא דופן שבמשפחה.

מולו בספרותנו היה בול יהודי גמור. אותו היו נוהגים למרוד לא במידת עליו-חיו, כי אם במידת שיפוליו, דווקא הצד דים החלשים והחוליות שביצירתו המה

היו לקו.

כמדומה, אין עוד סופר עברי אשר אכלו קליטותיו וזרקו את הזכו, כאשר נהגו בקבק. הוא נחברך בשפע של יצירה ונתברך בקוראים הרובים, אולי יותר מכל סופר עברי אחר, אבל מעטים מן המעטים גילוהו לנפשם. הוא, הסופר הגלוי כולו, התהלך בתוכנו כמעט כאחד נעלם. מה מעי טות האונים, אשר קלטו את הקול הפנימי של יצירתו — קול נפעם, קול שואל, קול משיב, קול מבשר וקורא.

זכותו הספרותית נחקקה בעזרות שלו, עד לפני-זלפנים לא הלכו אחריו. ואולם הלפני-זלפנים של קבק הוא גם לפני-זלפי גם של הספרות העברית. הוא אחד המעי טים שעל ידם התגברה יצירתנו על יסודות ארציים שדבק בה ושבח לחתור אל יסודות של קיימא אשר ליצירה הישראלית. בו שב ונעור השורש אשר אתרו חר כל הימים.

הוא חר והדליק את גר החמיד בהיכל יצירתו.

דווקא הוא התמשך והגיע אל משכן השכינה שביצירה, שהיה לפי מברתי רבים מרוחק ממנה ביותר.

אין בפרוזה שלנו אחד העשוי להיות לנט ולדגל כמותו, אשר הגדיל לזרוע זרע אהבת אדם, זרע אהבת ישראל, זרע התי עלות הנפש, זרע קדושת הצער וקדושת החיים.

עליות ורבה של גפש האדם סייך — אושר, אהבה, חדות מעשים, חדות יצירה, ולא זה לבן עד שמצא את העליה הרמה ששמה קדושה.

ידוע ידע את שפעת האור הזורמת בעד חלונות קרועים לרווחה, אל צד השמש, אבל אור-ביתרתו היה אור הפלאות הוולף מאשנב מרומים.

הוא האזין כל הימים לקולות הרבים של הסימפוניה האלוהית. אוננו שמעה את קולם של יצירי הלב ואת הקולות המרשבים את האדם לעלה את החיים ולזככם, ועמוק עמוק מאלה שמעה אוננו את קול הדממה הדקה של גפש היקום ונפש האדם כאהת. לאורך כל יצירתו משהלכים מראות טבע לא כקטעי שירת נוף, זה בת-הטיפוחים של יצירתו, אלא כאשנבים מופלאים אשר אדם כי ישא את עינו אליהם יראה פת אום את ההויה הגדולה מעל להויתו הא-נושית ונפתוליו האנושיים והרגיש פחאום את שייכותו אליה מספוריו הראשונים ואילך חולפים לעתים את אנשיו הבהובי רגש או הבהובי הכרה של ההויה הקוסי מית. ומתוך הויה זו שבאה עליו גופו בדרגה אינטנסיבית מאד כתב, כידוע מתוך שיתחודיות, את "במשעול הצר", זה הספר העלה אשר לא יחדל להיות מעיין לכל צמאי הודכות מסיגי חיים.

לעתות מרדענות כעתנו נמצא אצלו את עליו הצער, את הסולם הרם משחור החתום אל זוך רקיעים.

ובעתות חרישות של ריכוז מנימי נמצא אצלו את בשורת אור האדם, אור החיים, אור ההויה.

הסופר א. א. קבק אשר נסתלק לפני שנה צרור בצרור החיים של ספרות ישראל. העמיד יתקן כנגדו את שגגת העבר ומקורו כן יתל בראש פיתה. א. א. קריב

בזה הננו להודיע כי הנשנו בקשה לטור עזת עמק חפר לחדש לנו את הרשיון למכירת משקאות חריפים במחסן למסולת ואסקפה שעיי ועד המושב (ירבניה) לשנת 1946.